

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. декана факультету суспільних наук

/Остапець Ю.О./

« 12 » 07 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціально-антропологічні основи публічної політики» для здобувачів вищої освіти галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування освітньої програми Публічне управління та адміністрування.

Розробники: Зан М.П., доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології і державного управління.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології і державного управління

протокол № 9 від «30» червня 2020 р.

В.о. завідувача кафедри Вегеш М.М.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 7 від «25» червня 2020 р.

Голова науково-методичної комісії Стряпко І.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	1-ий	1-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 4 аудиторних – 64 самостійної роботи студента – 86	2-ий	2-ий
	Лекції:	
	34	18
	Практичні (семінарські):	
	30	-
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Індивідуальна та самостійна робота:	
	86	132

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Соціально-антропологічні основи публічної політики» є засвоєння базових категорій політико-антропологічної науки та усвідомлення студентами ролі навчальної дисципліни для розуміння сучасних процесів модернізації та демократизації посттрадиційних суспільств, насамперед, враховуючи досвід країн пострадянського простору.

Відповідно до освітньо-професійної програми, вивчення навчальної дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- здатність вчитися, самонавчатися та оволодівати сучасними знаннями (ЗК-1);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК-3);
- здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-4);
- здатність до адаптації та дій в новій ситуації, генерування нових творчих ідей (ЗК-6);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-9);
- здатність спілкуватись державною мовою як усно, так і письмово (ЗК-10);
- здатність до ефективної міжособистісної взаємодії з представниками різних верств населення (ЗК-12).

2) фахових компетентностей:

- здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів (ФК-1);
- здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки (ФК-3);
- здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності (ФК-7);
- здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя, знати процедури участі в діяльності політичних інститутів демократичної держави, органів місцевого самоврядування (ФК-13).

Крім того, вивчення вказаної вибіркової навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в проблематиці соціально-антропологічних аспектів публічної політики; використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань; вміти давати оцінку соціально-антропологічним чинникам політики в сучасних посттрадиційних та постколоніальних суспільствах через призму потестарно-етнографічного підходу; готувати повідомлення, виступи, наукові статті на вказану проблематику.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Соціально-антропологічні основи публічної політики» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньо-професійної програми (ОПП):

ОК 4	Філософія;
ОК 7	Вступ до публічного управління та адміністрування;
ОК 8	Соціально-філософські основи публічного управління;
ОК 10	Система органів державної влади країн світу;
ОК 11	Політична географія та геополітика.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
використовувати базові знання з історичних, культурних політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства;	ПРН-1
знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування;	ПРН-5
уміти організувати та брати участь у волонтерських/культурно-освітніх/спортивних проєктах, спрямованих на формування здорового способу життя/активної громадянської позиції;	ПРН-7
уміти налагодити комунікації між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування;	ПРН-12
уміти корегувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов;	ПРН-14
уміти розглядати суспільні явища і процеси в розвитку і конкретних історичних умовах, розуміти сутність та принципи функціонування суспільства в цілому, окремих соціальних інститутів, груп та індивідів.	ПРН-18

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Соціально-антропологічні основи публічної політики»:

Очікувані результати навчання з навчальної дисципліни	Шифр ПРН
уміти аналізувати специфіку соціобіологічних основ нерівності (територіальна поведінка, статеві та вікові нерівності, соціобіологічна дихотомія «свої-чужі», агресивна поведінка);	ПРН-1
визначати специфіку соціальної організації та владно-управлінських моделей суспільств «третього світу», країн пострадянського простору;	ПРН-5
орієнтуватися в проблематиці спорідненості, родової динаміки, взаємозв'язку соціальної стратифікації та влади в архаїчних суспільствах;	ПРН-7
уміти розпізнавати особливості проявів престижної економіки, владно-власності, функціонування інституту лідерства у сільській місцевості, зокрема в маргіналізованих громадах;	ПРН-12
визначати специфіку символічних і соціально-психологічних аспектів традиційної політичної культури (забобони (табу), девіантна поведінка політичних лідерів, сприйняття часу тощо);	ПРН-14
давати критичну оцінку соціально-антропологічним чинникам політики в сучасних посттрадиційних, постколоніальних і пострадянських суспільствах через призму потестарно-етнографічного підходу, вміти готувати повідомлення та виступи на соціально-антропологічну проблематику сучасних проблем публічної політики та адміністрування.	ПРН-18

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи навчання

Методами навчання дисципліни «Соціально-антропологічні основи публічної політики» є:

- 1) лекція-бесіда;
- 2) пояснювально-ілюстративний метод;
- 3) евристична бесіда;
- 4) практичне (семінарське) заняття;
- 5) робота з монографіями класиків соціально-антропологічної науки.

Форми оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне та фронтальне опитування виступів студентів на практичних (семінарських) заняттях; колоквіум за прочитаною і законспектованою монографією Ф. Енгельса «Походження сім'ї, приватної власності і держави» (модуль 1) та монографією Е. Еванса-Прічарда «Нуери. Опис способів життєзабезпечення та політичних інститутів одного з нілотських народів» (модуль 2).

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання					Модульна контрольна робота	Сума
Практичні (семінарські) заняття				Колоквіум (індивідуальна робота)	50	100
T2	T3	T4	T5			
6	8	8	8			
					20	

T2, T3... - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання					Модульна контрольна робота	Сума	
Практичні (семінарські) заняття				Колоквіум (індивідуальна робота)	50	100	
T6	T7	T8	T9				T10
6	6	6	6				6
					20		

T6, T7... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	7	30	8	30
Колоквіум	1	20	1	20
Письмова контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

До письмової контрольної роботи допускаються всі студенти, незалежно від кількості балів, отриманих на практичних заняттях і здачі колоквіуму з праць Ф. Енгельса «Походження сім'ї, приватної власності і держави» (модуль 1), Е. Еванса-Прічарда «Нуери» (модуль 2).

Письмова контрольна робота складається з двох запитань описово-аналітичного характеру та п'яти тестових завдань.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася під час лекцій. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 20 балів.

Друге запитання покликане оцінити знання з проблематики відповідного модулю, яка обговорювалася на практичних заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 20 балів.

Третє запитання модульної контрольної передбачає вказання правильної відповіді на п'ять тестових завдань й максимально може бути оцінене 10-ма балами (2 бали за кожну правильну відповідь).

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «*Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті*» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ ТА МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Універсальний характер антропологічної науки. Фізична та культурна (соціальна) антропологія. Передумови виникнення політичної антропології. Суспільно-історичні фактори появи політичної антропології. Культурно-історичні чинники виникнення політичної антропології. Потестарно-політична етнографія в СРСР. Предмет політичної антропології в Російській Федерації. Предметна сфера та завдання політичної антропології. Вивчення владно-управлінських структур у традиційних суспільствах.

Взаємозв'язок соціальної антропології з іншими науками. Взаємопроникнення історичної науки та політантропологічних студій. Взаємозв'язки з політологією та соціологією. Перспективи соціальної антропології у дослідженні індустріальних та постіндустріальних суспільств.

Методи соціальної антропології. Емпіричні та теоретичні методи дослідження. Включене спостереження. Опитування. Аналіз документів. Функціоналізм. Структурний метод. Порівняльно-історичний метод. Типологічний аналіз. Формальні кроскультурні методи.

ТЕМА 2. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Становлення соціальної (культурної) антропології. Еволюційна теорія (сер. XIX ст.). Класики еволюціонізму. Г. Спенсер. А. Бастіан. Й. Баховен. Е. Тайлор. Дж. Фрезер. Основні положення еволюціонізму. Л. Морган. «Ліга ірокезів» (1851). «Стародавнє суспільство» (1877). Праця Ф. Енгельса «Походження сім'ї, приватної власності та держави» (1884).

Британський функціоналізм. Пряма та непряма (опосередкована) моделі управління колоніями. Французький та британський досвід. Класичний функціоналізм (Б. Малиновський). Структурний функціоналізм (А. Редкліф-Браун, Е. Еванс-Прічард).

Французький структуралізм. Ідеї школи «Анналів» (Л. Февр, М. Блок). Концепція К. Леві-Стросса («Структурна антропологія»). Дослідження М. Абеле та Ж. Баландьє.

Американський неоеволюціонізм. Енергетична теорія культури Л. Уайта. Концепція багатолінійної еволюції Дж. Стюарда. Проблематика праць Р. Адамса, Р. Коена, М. Фріда, М. Харріса.

Теорії політогенезу. Л. Мейр «Первісне управління». Типологія архаїчної влади Ж. Баландьє. Концепція політогенезу Е. Сервіса. Рівні політогенезу М. Фріда. Рівні соціальної інтеграції Р. Адамса.

Політична антропологія в СРСР. Праці М. Косвена, П. Кушнера, І. Потехіна, С. Токарева та ін. Етапи дискусії довкола азійського способу виробництва. Потестарно-політична етнографія. Л. Куббель «Нариси потестарно-політичної етнографії» (1988).

Політична антропологія в Російській Федерації. Вивчення соціобіологічної сутності владних відносин. Дослідження пострадянського феномену влади та ідеології країн СНД. Патронажно-клієнтні відносини. Трайбалізм. Етнокультурні фактори авторитаризму. Етнополітичні конфлікти на теренах пострадянського простору.

ТЕМА 3. СОЦІОБІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НЕРІВНОСТІ ТА ВЛАДИ

Територіальна поведінка як підстава нерівності та влади. Маркування певної частини простору. Чотири рівні територіальних відносин. Інтимна частина простору. Індивідуальний простір. Другорядні території (простір періодичної активності). Територія спільноти.

Соціобіологічна дихотомія «свої – чужі». Етнопсихологічна природа протиставлення великих соціальних груп.

Агресивна поведінка. Етологія. Погляди К. Лоренца. Біологічна природа агресії. Етнокультурні традиції переорієнтації агресії. Сучасні приклади переорієнтації агресії.

Статева нерівність. Домінуюча (панівна) функція чоловіків. Підкорена (залежна) функція жінок. Еволюційні чинники чоловічого доминування. Складання гендерних стереотипів. Дослідження М. Зельдича. Архаїчні культури та сучасна цивілізація.

Вікова нерівність. Категорія «ейджизм». Американський та вітчизняний досвід ейджизму. Г. Шурц «Вікові класи та чоловічі союзи» (1902). Обряд ініціації. Сучасні традиції вікової нерівності (досвід індустріальних країн). Вікова нерівність (соціальні інститути сім'ї, освіти, армії).

ТЕМА 4. ВЛАДА І ЛІДЕРСТВО В ТРАДИЦІЙНИХ СУСПІЛЬСТВАХ

Традиційна влада. Священний характер правил та традицій. Особистісний характер політичних відносин. «Штаб» помічників правителя. Патримоніально рекрутовані. Екстрапатримоніально рекрутовані. Раціональна бюрократія та бюрократія загалом. Суспільства традиційного панування. Суспільство з геронтократичною патріархальною владою. Патримоніальне суспільство. Станове суспільство.

Функції влади в традиційних суспільствах. Організаційно-управлінські функції влади. Іригаційна концепція К. Вітфогеля. Механізм конічного клану. Перерозподільчі функції влади. Поняття «редистрибуція». Феномен потлачу. Полюддя. Досвід редистрибуції егалітарно-авторитарних суспільств (СРСР). Редистрибуція в сучасній Російській Федерації та Україні. Військово-організаційні функції влади. Теорія завоювання (Л. Гумплович, К. Каутський). «Обмежувальна» теорія Р. Карнейро. Розширення бази прибутків. Підвищення статусу окремих індивідів. Військова дружина. Аргумент у боротьбі за владу політичних лідерів.

Лідерство в ранніх та розвинутих землеробських суспільствах. Інститут бігмена. Неспадковий характер соціального статусу бігмена. Престижна економіка та поведінка бігменів в традиційних соціумах.

Вождизм (чіфдом). Феномен вождизму в працях політантропологів. Концепції чіфдома Р. Карнейро, Е. Сервіса, М. Салінза. Марксистські та неомарксистські схеми. Вождизми в Африці, Євразії, Океанії, Америці. Базові риси вождизму. Типологія вождизмів. Прості, складні та комплексні вождизми. Вождизм та державність: спільне та відмінне.

Альтернативи вождизму. Випередження політогенезу класогенезом (етнос іфугао на Філіппінах). «Аристократичні» общини та влада спадкових вождів (гірські етноси). Полісні суспільства («грецьке чудо»).

ТЕМА 5. СПОРІДНЕНІСТЬ, РОДОПЛЕМІННІ ТА КЛАНОВІ СТРУКТУРИ ЯК ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Ієрархія в суспільстві. Асиметричність ієрархічних відносин у тварин та людей. «Порядок клювання». Природна потреба нерівності в суспільстві. Типологія систем спорідненості. Кровноспоріднені та резидентні групи. Класифікаційні та дескриптивні системи. Гавайський, ірокезький, Кроу та Омаха, ескімоський та суданський типи спорідненості.

Основні критерії та шляхи формування кланів. Поняття «лінідж», «сіб» та «клан». Критерії формування клану. Матріклани. Патріклани. Авункуклани. Кланові сегменти та кланові общини.

Ієрархія та субординація в родових, кланових структурах. Родова динаміка. Різниця рангів у сегментарних суспільствах. Аристократичні роди. Статус та престиж домінуючих родів. Засоби підтримки домінуючих позицій. Чаклунство. Генеалогічні статутути. Накопичення майна. Групування родичів та залежних осіб. Накопичення престижу і впливу. Генеалогічна легітимація. Стосунки панування-субординації. Міфологічні виправдання субординації.

Характеристика і типологія родової общини. Рання родова община. Пізня родова община. Економічні, соціокультурні та та потестарні характеристики.

Характеристика і типологія племені. «Первинна» форма племені. Суданські нуери. «вторинна» форма племені. Американські ірокези. Структура влади та управління. Різниця між племенем та вождизмом.

Кланові структури країн пострадянського простору. Досвід чеченців, казахів, таджиків та ін.

Модуль 2

ПОЛІТОГЕНЕЗ І ПОТЕСТАРНО-ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ

ТЕМА 6. ЕКОНОМІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ ДОІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Престижна економіка. Дослідження М. Мосса. Обмін подарунками як універсальний засіб взаємин в традиційному суспільстві. Меланезійська кула. Потлач. Масові святкування.

Влада-власність. Концепція Л. Васильєва. Проблема азіатського способу виробництва. Рента-податок як аналог редистрибутивних зв'язків. Влада-власність в умовах СРСР.

Економічні функції влади в доіндустріальних суспільствах. Організаційно-управлінські функції. Концепція К. Віттфогеля. Перерозподільчі функції. Редистрибуція. Контроль над ресурсами. Контроль над ресурсами. Контроль над обміном та торгівлею. Контроль над ремеслом.

ТЕМА 7. ПОТЕСТАРНІ ВІДНОСИНИ ТА ПОЛІТОГЕНЕТИЧНІ ПРОЦЕСИ

Теорії виникнення держави. Патріархальна концепція. Теологічна теорія. Космічна гіпотеза. Теорія суспільного договору. Психологічна концепція. Теорія завоювання. Класова концепція. Гідротехнічна концепція. Торгівельна концепція. Обмежувальна теорія.

Сутність та основні ознаки держави. Інтегративна модель політогенезу. Конфліктна версія політичного розвитку суспільств. Ознаки державних утворень. Плюралізм методологічних принципів визначення критеріїв державності. Адміністративно-територіальний поділ. Апарат управління. Податкова політика та редистрибуція. Монументальні споруди. Міста. Писемність. Класова експлуатація. Органи примусу.

Ранньодержавні утворення. Дж. Классен «Рання держава». Специфіка африканських ранніх держав. Риси «початкової», «типової» та «перехідної» ранньої державності. Умови виникнення первинних (pristine) та вторинних (secondary) держав.

Шляхи еволюції державних утворень. Марксистська схема чергування суспільно-економічних формацій. Азіатська, антична та германська моделі переходу до державності. Білінійна теорія К. Віттфогеля. Проблема «Схід – Захід». Концепція політогенезу Л. Васильєва. Точкові (номові) та територіальні моделі ранніх державних утворень (Ю. Павленко). Військовий, аристократичний та плутократичний варіанти політогенезу (Л. Куббель).

Альтернативність в еволюції державних утворень. Полісна альтернатива (концепція М. Берента та О. Штаерман). Кельтські політії (oppidia). Еволюція складних суспільств кочівників та скотарів. «Кочові імперії».

ТЕМА 8. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТРАДИЦІЙНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Табу як психофізіологічний механізм влади. «Священне тремтіння». Амбівалентна природа табу. Специфіка харчових табу. Сексуальні табу.

Алгоритми аномальної поведінки суб'єктів влади. Психологічна асиметрія відносин між правителями та підданими. Фізіологічні відхилення традиційних лідерів. Психологічні девіації лідерів. Дітовбивство. Канібалізм.

Влада і Час в традиційному суспільстві. Відносність категорії «час» та його квантування. Часові моделі різних культур. Асоціація політичних лідерів з «ною епохою». Зміна календарів. Формування уяви про минуле. Контроль над майбутнім.

ТЕМА 9. СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС СИМВОЛІКИ ВЛАДНИХ ВІДНОСИН

Діалектика влади та сакральності. Магія влади. Булопве. Мана. Сульде. Легітимність через сакралізацію. Процедури відтворення та нового приведення у дію. Ініціації. Церемоніали. Обряд інавгурації. Етапи інавгурації. Правитель як центральний компонент сакралізації влади. Концепція Дж. Фрезера. Влада шамана, чаклуна.

Символічні атрибути монархічної влади. Трон. Корона. Меч. Геральдичні символи.

Архітектурна символіка влади. Символіка замків. Різновиди замків. Пояснення К.Г. Юнга. Фортеці. Палаці. Структуризація простору в архітектурі.

Тварини як символи влади. Орел як символ влади. Лев – символ верховної влади. Символіка дракона в різних культурах. Птах фенікс.

Тіло як символ влади. Інерція владного заряду. Близькість до владного «тіла». Структуризація владного простору. Стан здоров'я владного «тіла» та суспільний добробут. Зображення «тіла».

Ім'я як символ влади. Табу на ім'я. Обряд передачі імені. Псевдоніми владних персон в авторитарних режимах.

Символічна атрибутика владних відносин на сучасному етапі. Одяг. Машини. Телефони. Владний етикет.

ТЕМА 10. СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Взаємодія модернізації і традиціоналізму. Модернізаційні процеси на сучасному етапі. Перший, другий та третій ешелони модернізації. Проблема «центр – напівпериферія – периферія». Поєднання традиційних та модернізаційних принципів суспільно-політичного розвитку.

Традиційний тип панування та особистісний характер влади. Традиційні правителі ХХ – поч. ХХІ ст. Досвід країн «третього світу». Сучасні «традиційні» лідери країн СНД.

Сакралізація влади. Клятви вірності. Семантика звернень до народу. Атрибутика та символи модерної влади. Номенклатурна та оновлена «демократична» символіка влади.

Корупція, хабарництво та протекціонізм. Механізми архаїчних принципів престижної економіки та сучасність. Досвід сучасних держав СНД.

Кланові та родоплемінні структури сучасності. Місництво. Кумівство. Улусизм. Земельні зв'язки. Кланові структури таджиків, казахів, чеченців.

Патронажно-клієнтні відносини. Неформальний характер влади сучасних авторитарних лідерів. Бюрократична номенклатура та колишня радянська еліта. Депутатські корпуси та бізнес-еліта. Досвід Російської Федерації та країн пострадянського простору.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Предмет та методика соціально-антропологічних досліджень	4	2				2
Тема 2. Становлення і розвиток соціально-антропологічних досліджень публічної політики	32	4	2		20	6
Тема 3. Соціобіологічні основи нерівності та влади	10	2	4			4
Тема 4. Влада і лідерство в традиційних суспільствах	12	4	4			4
Тема 5. Спорідненість, родоплемінні та кланові структури як фактори формування публічної політики	10	2	4			4
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	70	16	14		20	20
Модуль 2						
Тема 6. Економічна антропологія доіндустріального суспільства	8	2	2			4
Тема 7. Потестарні відносини та політогенетичні процеси	32	4	4		20	4
Тема 8. Соціально-психологічні аспекти традиційної політичної культури	14	4	4			6
Тема 9. Соціально-антропологічний дискурс символіки владних відносин	14	4	4			6
Тема 10. Соціально-антропологічний вимір сучасних політичних процесів	10	2	2			6
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	80	18	16		20	26
Разом за семестр	150	34	30		40	46

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Предмет та методика соціально-антропологічних досліджень	10	2				8
Тема 2. Становлення і розвиток соціально-антропологічних досліджень публічної політики	30	2			20	8
Тема 3. Соціобіологічні основи нерівності та влади	8					8
Тема 4. Влада і лідерство в традиційних суспільствах	10	2				8
Тема 5. Спорідненість, родоплемінні та кланові структури як фактори формування публічної політики	10	2				8
Тема 6. Економічна антропологія доіндустріального суспільства	10	2				8
Тема 7. Потестарні відносини та політогенетичні процеси	32	2			20	10
Тема 8. Соціально-психологічні аспекти традиційної політичної культури	12	2				10
Тема 9. Соціально-антропологічний дискурс символіки владних відносин	12					12
Тема 10. Соціально-антропологічний вимір сучасних політичних процесів	14	2				12
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль / семестр	150	18			40	92

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 2. Становлення і розвиток соціально-антропологічних досліджень публічної політики	2	
2.	Тема 3. Соціобіологічні основи нерівності та влади	4	
3.	Тема 4. Влада і лідерство в традиційних суспільствах	4	
4.	Тема 5. Спорідненість, родоплемінні та кланові структури як фактори формування публічної політики	4	
5.	Тема 6. Економічна антропологія доіндустріального суспільства	2	
6.	Тема 7. Потестарні відносини та політогенетичні процеси	4	

7.	Тема 8. Соціально-психологічні аспекти традиційної політичної культури	4	
8.	Тема 9. Соціально-антропологічний дискурс символіки владних відносин	4	
9.	Тема 10. Соціально-антропологічний вимір сучасних політичних процесів	2	
Разом		30	

6.4. Індивідуальна та самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Предмет та методика соціально-антропологічних досліджень	2	8
2	Тема 2. Становлення і розвиток соціально-антропологічних досліджень публічної політики	26	28
3	Тема 3. Соціобіологічні основи нерівності та влади	4	8
4	Тема 4. Влада і лідерство в традиційних суспільствах	4	8
5	Тема 5. Спорідненість, родоплемінні та кланові структури як фактори формування публічної політики	4	8
6	Тема 6. Економічна антропологія доіндустріального суспільства	4	8
7	Тема 7. Потестарні відносини та політогенетичні процеси	24	30
8	Тема 8. Соціально-психологічні аспекти традиційної політичної культури	6	10
9	Тема 9. Соціально-антропологічний дискурс символіки владних відносин	6	12
10	Тема 10. Соціально-антропологічний вимір сучасних політичних процесів	6	12
Разом		86	132

6.5. Індивідуальне завдання

Індивідуальна робота студента з навчальної дисципліни «Соціально-антропологічні основи публічної політики» оцінюється за 20-ти бальною системою та включає наступні завдання:

- **1 модульний контроль:** колоквіум за працею Фрідріха Енгельса;
- **2 модульний контроль:** колоквіум за монографією Едварда Еванса-Прічарда.

КОЛОКВІУМ № 1 ПРАЦЯ Ф. ЕНГЕЛЬСА «ПОХОДЖЕННЯ СІМ'Ї, ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ І ДЕРЖАВИ» (1884)

Перелік типових запитань:

1. В цьому полягає зміст твердження: «Походження сім'ї, приватної власності і держави» Ф. Енгельса – це конспект праці Л. Морган «Стародавнє суспільство»?
2. Які історичні ступені культури виділяв Л. Морган?
3. Які характерні критерії епох дикості, варварства та цивілізації вирізняв Л. Морган?
4. Які ступені дикості та варварства визначав Л. Морган?

5. Що таке кровноспоріднена сім'я?
6. Що таке пуналуальна сім'я?
7. Що таке груповий шлюб?
8. Яка відмінність між парною та моногамною сім'єю?
9. Змалюйте соціальну структуру ірокезького роду.
10. Висвітліть політичну організацію ірокезької конфедерації.
11. Вкажіть характерні риси грецького роду.
12. Які функції мали грецька рада старійшин (bulê), народні збори (agora) та воєначальник (basileus)?
13. Які причини виникнення Афінської держави?
14. Які зміни політичної структури грецького суспільства пов'язують із реформами Солона та Клісфена?
15. Назвіть характерні риси римського роду.
16. Висвітліть політичну організацію римського суспільства Царського періоду.
17. Змалюйте характерні особливості кельтського роду.
18. Визначте найбільш істотні риси германського роду.
19. Які причини виникнення держави в германців?
20. Висвітліть політичну організацію Франкського королівства.
21. Які риси (на відміну від родової організації суспільства) характеризують державне цивілізаційне утворення?

Рекомендована література:

- Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності і держави. У зв'язку з дослідженнями Льюїса Г. Моргана / Фрідріх Енгельс. – К. : Політвидав України, 1981. – 186 с.

КОЛОКВІУМ № 2

**ПРАЦЯ Е. ЕВАНСА-ПРІЧАРДА «НУЄРИ. ОПИС СПОСОБІВ
ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ ОДНОГО З НІЛОТСЬКИХ
НАРОДІВ» (1940)**

Перелік типових запитань:

1. За яких обставин була написана праця «Нуєри» Е. Евансом-Прічардом?
2. Які етноси відносять до категорії «нілотських анродів»?
3. Назвіть найбільш чисельні племена нуерів.
4. Висвітліть роль худоби в системі життєзабезпечення нуерів.
5. У чому особливості природно-географічного ландшафту та екосистеми нуерів?
6. У чому специфіка просторово-часової орієнтації нуерів?
7. З'ясуйте особливості інституту традиційної кровної ворожнечі (февд) у нуерів?
8. Проілюструйте особливості звичаєвого права в нуерів.
9. Розкрийте зміст сегментарної структури племен у нуерів.
10. Якими є функції «вождів в леопардових шкурах»?
11. Опишіть систему лініджів (кланів) у нуерів.
12. Яку роль відіграють адоптація та асиміляція в процесі формування родинних відносин в нуерів?
13. Яку роль відіграють міфи в формування генеалогічної спорідненості в нуерів?
14. Змалюйте систему вікових груп у нуерів.

Рекомендована література:

- Эванс-Причард Э.Э. Нуэры. Описание способов жизнеобеспечения и политических институтов одного из нилотских народов / Эдвард Эван Эванс-Причард. – М. : Наука. Главная редакция восточной литературы, 1983. – 236 с.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Антропология власти. Хрестоматия по политической антропологии: В 2 т. / Сост. и отв. ред. В.В. Бочаров. Т. 1. Власть в антропологическом дискурсе. СПб.: Изд-во С.-Петерб. у-та, 2006. 491 с.
2. Антропология власти. Хрестоматия по политической антропологии: В 2 т. / Сост. и отв. ред. В.В. Бочаров. Т. 2. Политическая культура и политические процессы. СПб.: Изд-во С.-Петерб. у-та, 2007. 518 с.
3. Баландье Ж. Політична антропология / Пер. з фр. О.Хоми. К.: «Альтерпрес», 2002. 252 с.
4. Дебреньков В.И., Кравченко А.И. Социальная антропология: Учебник. М.: ИНФА-М, 2005. 688 с.
5. Дельеж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 287 с.
6. Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності і держави. У зв'язку з дослідженнями Льюїса Г. Моргана. К.: Політвидав України, 1981. 186 с.
7. *Кравець А.Ю. Політична антропология. Дніпропетровськ: Акцент, 2012. 178 с.*
8. **Крадин Н.Н. Политическая антропология : Учебное пособие. М.: Ладомир, 2001. 213 с.**
9. Куббель Л.Е. Очерки постарно-политической этнографии. М.: Наука, 1988. 270 с.
10. Марков Б.В. Политическая антропология / Учебник для вузов. СПб.: Питер, 2017. 496 с.
11. *Мельник В.М. Нариси з теорії соціокультурної антропології. Вінниця: «Вінницька міська друкарня», 2015. 552 с.*
12. *Отюцкий Г.П. Социальная антропология: учебник и практикум для академического бакалаврата; под ред. Г.Н. Кузьменко. М.: Издательство Юрайт, 2018. 423 с.*
13. Эванс-Причард Э.Э. Нуэры. Описание способов жизнеобеспечения и политических институтов одного из нилотских народов. М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1983. 236 с.

Допоміжна література

1. Аганин А.Р. Племена сирийской пустыни и долины Евфрата. М., 2018. 402. URL: <http://book.iimes.su/wp-content/uploads/main/303aganin2018.pdf>
2. Альтернативные пути к цивилизации: Кол. монография / Под ред. Н.Н. Крадина, А.В. Коротаева, Д.М. Бондаренко, В.А. Лынши. М.: Логос, 2000. 368 с.
3. Боротьба з непотизмом в місцевих та регіональних органах влади / Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи. 2019. 64 с. URL: <https://rm.coe.int/16809c902e>
4. Бочаров В.В. Власть. Традиции. Управление. Попытка этноисторического анализа политических культур современных государств Тропической Африки. М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1992. 296 с.
5. Восленский М.С. Номенклатура. Господствующий класс Советского Союза. М.: «Советская Россия» совм. с МП «Октябрь», 1991. 624 с.
6. Кушнарьев І.В. Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація: монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Видавництво «Юридичнадумка», 2018. 408 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/kushnarov-i.v.-politichna-korupsiya-_porivnyalno-politologichna-kontseptualizatsiya_-_d_.pdf
7. Мілер В. Звичаєва корупція? Громадяни та уряд у посткомуністичній Європі / В. Мілер, О. Гренделанд, Т. Кошечкіна / Пер. з англійської. К.: «К.І.С.», 2004. 328 с.
8. Морган Л.Г. Древнее общество, или Исследование линий человеческого прогресса от дикости через варварство к цивилизации. Л.: Издательство института народов Севера ЦИК ССР, 1935. 368 с.
9. Раннее государство, его альтернативы и аналоги: Сборник статей / Под ред. Л.Е. Гринина, Д.М. Бондаренко, Н.Н. Крадина, А.В. Коротаева. Волгоград: Учитель, 2006. 560 с.
10. Салинз М. Экономика каменного века. М.: ОГИ, 2000. 296 с.
11. Тишков В.А. Ревием по этносу. Исследования по социально-культурной антропологии. М.: Наука, 2003. 544 с.
12. Цивилизационные модели политогенеза. М.: Институт Африки РАН, 2002. 339 с.
13. Эванс-Причард Э. История антропологической мысли; Пер. с англ. А.Л. Елфимова; Ст. А.А. Никишенкова. М.: Вост. лит., 2003. 358 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Відділ соціальної антропології Інституту народознавства НАН України.. URL: <https://social-anthropology.org.ua/>
2. Журнал Социологии и социальной антропологии. URL: <http://www.jourssa.ru/?q=ru/about>
3. Институт этнологии и антропологии Российской Академии Наук. URL: <http://iea-ras.ru/>
4. Центр истории и культурной антропологии Института Африки Российской Академии Наук. URL: <https://www.inafran.ru/node/21>
5. International Political Anthropology Journal. URL: <https://www.politicalanthropology.org/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)